

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Національного університету
«Одеська юридична академія»,
професор

 Олег ГОДОЩАК
« 3 » квітня 2025 року

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
докторської дисертації Рязанова Михайла Юрійовича на тему «Правова
спадщина у формуванні українського права», подана на здобуття
наукового ступеня доктора наук з галузі знань 08 «Право», за
спеціальністю 12.00.01. – теорія та історія держави і права; історія
політичних і правових учень**

Рецензенти, призначені рішенням Вченої Ради Національного університету «Одеська юридична академія», а саме: доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри загальної теорії права та держави Національного університету «Одеська юридична академія» – Завальнюк Володимир Васильович; доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри історії держави і права Національного університету «Одеська юридична академія» – Аніщук Ніна Володимирівна; доктор юридичних наук, професор, професор кафедри загальної теорії права та держави Національного університету «Одеська юридична академія» – Мельничук Ольга Степанівна; розглянувши дисертацію та наукові публікації, у яких висвітлено основні наукові результати дисертації Рязанова Михайла Юрійовича, а також за результатами розширеного фахового семінару для апробації докторської дисертації, проведеного 3 квітня 2025 року Протокол № 8, встановили наступне.

Обґрунтування вибору теми дослідження та зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Актуальність роботи зумовлена глибокими трансформаціями правової системи України під впливом глобалізаційних процесів, євроінтеграційного вектора розвитку, наслідків радянської правової спадщини, а також повномасштабної російсько-української війни. У цьому контексті правова спадщина постає як чинник правової наступності, ідентичності та нормативної еволюції українського права.

Після здобуття незалежності Україна активно дистанціюється від радянської правової моделі та прагне гармонізувати законодавство відповідно до стандартів Європейського Союзу. Водночас, правова модернізація неможлива без урахування історичного правового досвіду. Правова спадщина як сукупність правових цінностей, традицій, інститутів, норм і правового досвіду виступає необхідною основою для цілісного розвитку національного права.

Особливого значення набуває взаємодія внутрішньої та зовнішньої правових традицій, які утворюють динамічне поле трансляції правових смислів. Їхня взаємодія формує правову спадщину як багатовимірну систему, що забезпечує спадкоємність і адаптацію національного права до сучасних потреб. В умовах глобальних змін та впливу міжнародних інституцій зростає необхідність збереження національної правової самобутності та правової ідентичності, континуїтет яких залежить від правової спадщини, котра виступає джерелом нових правових норм і підходів, що відповідають національній правовій культурі.

Актуальність дослідження правової спадщини зростає в умовах повномасштабної війни, яка загрожує і фізичному існуванню держави, і її правовому буттю. У цих обставинах правова спадщина виступає не тільки об'єктом історико-правового аналізу, а й ресурсом для захисту державності, забезпечення безперервності правового розвитку та збереження нормативної легітимності. Важливим є виявлення сталих елементів національної правової культури, що слугують основою подальшої адаптації та розвитку права. Дослідження правової спадщини має практичне значення для оновлення

правової освіти, реформування судової системи, розвитку публічної влади та громадянського суспільства. Її врахування сприяє формуванню збалансованої моделі права, яка поєднує національні традиції з потребами сучасності.

Таким чином, актуальність дослідження правової спадщини у формуванні українського права визначається її важливістю для забезпечення правової ідентичності, спадкоємності, стабільності та адаптивності правової системи України у складних історичних, соціальних і правових умовах. Зберігається низка концептуальних прогалин, що зумовлюють постановку наукової проблеми цього дослідження. У сучасній юридичній науці права спадщина переважно розглядається як характеристика історичної тяглості або складова правової культури, тоді як відсутнє цілісне теоретико-правове пояснення механізмів переходу спадкових правових смислів у сферу чинного права та їх впливу на процеси його формування, легітимації й оновлення. Недостатньо визначеними залишаються категоріальний апарат і внутрішня структура правової спадщини, а також механізми трансляції правових смислів, через які історично сформовані цінності, принципи та інститути набувають нормативного значення. У зв'язку з цим дисертація спрямована на теоретичне осмислення взаємозв'язку «правова спадщина – трансляція – формування права» через обґрунтування форм і механізмів трансляції, введення категорії нормативного факта як точки актуалізації спадкового правового змісту в сучасній правотворчій і правозастосовній діяльності. Водночас потребує уточнення модель взаємодії правових традицій, оскільки процеси євроінтеграційної гармонізації нерідко здійснюються без належного теоретичного осмислення ціннісних підстав рецепції, що створює ризики нормативних розривів і зниження легітимності правових трансформацій. У цьому контексті дисертація пропонує концепцію правової спадщини як багатовимірної системи та структурного елемента правової матриці, що забезпечує континуїтет національного правового розвитку та дозволяє подолати фрагментарність доктринального розуміння правової спадщини, тим самим заповнюючи наявну теоретико-правову прогалину,

пов'язану з відсутністю цілісної моделі переходу спадкового правового змісту у сучасну правову систему України.

Тема правової спадщини у формуванні українського права не була предметом спеціального комплексного дослідження у вітчизняній юридичній науці, хоча окремі аспекти вказаної теми студіювалися в наукових працях таких вчених, як: Авраменко Л. В., Атаманова Н. В., Баланюк Ю. С., Балинська О. М., Бедрій М. М., Бехруз Х. Н., Білозьоров Є. В., Білоконь М. В., Бойко І. Й., Вовк Д. О., Вороніна І. М., Горбань В. І., Гусарев С. Д., Дідківський А. А., Дмитрієнко Ю. М., Достдар Р. М., Дудченко В. В., Едер П., Завальнюк В. В., Заморська Л. І., Караман М. В., Козюбра М. І., Кравченко С. П., Крусян А. Р., Лобода Ю. П., Луцький М. І., Мельничук О. С., Міма І. В., Оборотов Ю. М., Погребняк І. В., Попсуєнко Л. О., Проць О. В., Савчин М. В., Селіванов В. М., Сироткин В. М., Скуріхін С. М., Терлюк І. Я., Усенко І. Б., Харитонов Є. О., Харитонova О. І., Цуркан-Сайфуліна Ю. В., Шемшученко Ю. С.

Серед зарубіжних авторів, які досліджували правове минуле, правові традиції та вплив минулого на розвиток сучасного права, відзначаються роботи В. А. Богішича, Л. Буразіна, С. Ейзенштадта, Л. Фрідмана, Г. Дж. Бермана, Р. О. Якобсона, Д. Лубана, Р. Редфілда, Р. Давіда, Р. Коррадо, Сабо Ф. Гаугвіца, К. Е. фон Лінгенталя.

Водночас, праці зазначених вчених не вичерпують багатогранної проблематики правової спадщини, що свідчить про високу актуальність і необхідність комплексного та ґрунтовного дослідження ролі правової спадщини у формуванні національного права України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в рамках наукових досліджень Національного університету «Одеська юридична академія» в контексті теми «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» на 2016–2020 роки (державний реєстраційний номер 0116U001842), а також у рамках плану науково-дослідної роботи кафедри загальної теорії права та держави «Наступність та оновлення як тенденція розвитку держави і права сучасної

України» Національного університету «Одеська юридична академія» на 2016–2020 роки, а також у рамках наукових досліджень Національного університету «Одеська юридична академія» в контексті теми «Правове та соціальне життя України у людиноцентристському вимірі в цифрову еру» на 2021–2025 роки (державний реєстраційний номер 0122U000266) та плану науково-дослідної роботи кафедри загальної теорії права та держави «Право і держава ХХІ століття: генезис, сучасність, перспективи» Національного університету «Одеська юридична академія» на 2021–2025 роки.

Мета і завдання дослідження. *Мета дисертаційної роботи* полягає в тому, щоб на основі системного аналізу правової спадщини України з'ясувати її роль у зміцненні національної правової культури, визначити її вплив на формування маркерів української ідентичності та української національної правової системи, розмежувати ключові поняття правової спадщини, окреслити механізми її трансляції та обґрунтувати впровадження правових новацій.

Для досягнення поставленої мети в дослідженні необхідно виконати такі основні *завдання*:

розкрити сутність феномена «правова спадщина» як багатовимірної системи та визначити поняття «правова спадщина»;

дослідити суттєву роль правової спадщини у формуванні українського права;

розмежувати поняття «правова спадщина», «правовий спадок» та «правове надбання», обґрунтувавши їх функціональну специфіку;

проаналізувати роль правової спадщини у формуванні світоглядних і правових установок та процесів передачі правової спадщини між поколіннями;

студіювати процес трансляції правової спадщини як багаторівневої системи, з урахуванням її форм, механізмів і ролі у збереженні правової ідентичності;

проаналізувати семіотичні засоби (слова, тексти, ритуали) як механізми комунікації та закріплення правової спадщини;

визначити ієрархічну структуру правової спадщини через її знакові прояви;

дослідити роль правових артефактів у збереженні правової спадщини;
класифікувати правові артефакти за їх функціями та значенням у правовій спадщині, визначити їх роль у регуляції суспільних відносин;

розглянути способи взаємодії зовнішньої та внутрішньої правових традицій українського права (домінація та гібридизація) у правовій динаміці;

студіювати правову спадщину дохристиянського періоду, зокрема звичаєве право, сакральні основи, функціонування інститутів громади та первинних міжнародних відносин;

визначити особливості візантійського впливу на українське право, його релігійні та правові аспекти, включно з рецепцією канонічного права;

проаналізувати литовсько-польський період формування правової системи України, зокрема роль Литовського статуту та Магдебурзького права;

дослідити правову спадщину козацько-гетьманської доби, її вплив на формування демократичних принципів та розвиток національної правової культури;

визначити особливості австро-угорської правової спадщини, її внесок у розвиток судової системи, нотаріату та парламентаризму;

проаналізувати правову спадщину зверхності російської імперії, зокрема прояви правового дуалізму та централізації законодавства;

розглянути правову спадщину періоду Української Центральної Ради, Гетьманату та Західноукраїнської Народної Республіки;

дослідити радянську правову спадщину, її вплив на трансформацію правової системи України та формування правових інститутів;

визначити роль правової спадщини у збереженні національної ідентичності та забезпеченні закономірного розвитку правової системи України;

проаналізувати роль суб'єктів правової спадщини у створенні балансу між правовим минулим і сучасними новаціями.

Об'єктом дослідження є феномен правової спадщини як явище правової реальності, що впливає на виникнення, еволюцію та перспективи розвитку українського права.

Предметом дослідження є правова спадщина у формуванні українського права.

Методи дослідження, застосовані в дисертаційній роботі, обумовлені необхідністю комплексного аналізу правової спадщини як феномена, що охоплює різні аспекти правової культури. Методологічна база дослідження ґрунтується на використанні загальнонаукових та спеціально наукових методів пізнання, принципів та підходів, які допомагають вивчити правову спадщину в її багатогранності та динаміці.

Принцип історизму в дослідженні правової спадщини України дозволяє виявити еволюційний характер національної правової системи та її взаємозв'язок з історичними умовами. Він розкриває механізми формування правової спадщини, котра виступає джерелом національного права, та показує вплив правових здобутків минулого на розвиток правової культури й законодавства України.

Принцип системності забезпечує аналіз правової спадщини у взаємозв'язку її складових: правової культури, правових традицій і правових артефактів. Завдяки цьому підходу простежується інтеграція правових артефактів, мови права, правового досвіду та інших елементів у сучасну правову систему.

Принцип плюралізму враховує різноманіття джерел, регіональних і культурних особливостей, що вплинули на українську правову систему. Цей принцип допомагає уникнути уніфікації правових підходів і виявляє багатогранність національного права.

Принцип міждисциплінарності передбачає використання знань з історії, соціології, етнології, філософії та політології для глибшого осмислення правової спадщини. Інтеграція міждисциплінарних підходів дозволяє простежити вплив соціальних, економічних і культурних умов на формування правових норм і на їхню адаптацію до сучасних викликів.

Принцип інтегративності забезпечує всебічне дослідження правової спадщини, враховуючи її соціальні, культурні та історичні аспекти. Він виявляє

взаємозв'язок між історичними ідеями та новаціями у правовій сфері, сприяє формуванню балансу між традиціями та сучасними запитами права.

Окрім цього, для дослідження правової спадщини як сукупності правових явищ, застосовувався аксіологічний підхід, котрий дозволив проаналізувати правову спадщину через призму правових цінностей та визначити її місце в контексті сучасних правових реалій (підрозділ 1.1). Він дав змогу виокремити ключові правові цінності, які сформувалися в процесі історичного розвитку України (підрозділи 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 3.6, 3.7), і які трансформуються у сучасних правових реаліях та знаходять своє відображення у правовій практиці, науці, правовій освіті (підрозділ 4.3).

Антропологічний підхід уможливив дослідити вплив правової спадщини на формування правової свідомості особистості та її підтримку в різних культурних та соціальних контекстах. Урахування цих контекстів виявило, як правові традиції, цінності та досвід, через призму правової взаємодії індивідів, інтегруються в соціальну тканину суспільства (підрозділ 4.4).

Герменевтичний підхід дозволив осмислити процеси інтерпретації правової спадщини у правовій культурі України (підрозділи 1.1, 1.5), розкрити зміст правових текстів, рішень судів, а також інших юридичних документів (що є важливим для збереження і передачі правового досвіду (підрозділи 2.3, 3.2)), та дослідити зміну їх значень в різних історичних та соціальних контекстах.

Семіотичний підхід сприяв дослідженню правових артефактів як носіїв правових значень та символів, що передаються між поколіннями (підрозділ 2.2).

Діяльнісний підхід розглядає правову спадщину як творчий процес, що включає і результати діяльності, і способи її здійснення (підрозділи 2.2, 2.3). Він дозволив визначити модель функціонування правової спадщини в сучасній правовій системі України та прогнозувати шляхи її адаптації до нових викликів (підрозділи 4.2, 4.4).

Інтегративний підхід виступає узагальнюючою методологічною стратегією, що розглядає правову спадщину як цілісну систему нормативних, культурних, моральних, символічних і комунікативних вимірів права. Він

відповідає постнекласичній парадигмі та забезпечує гнучкість у дослідженні правосвідомості і правової ідентичності (підрозділи 1.1, 1.2, 2.4, 4.3.).

Діалектичний метод допоміг виявити зв'язки між минулим і сучасним у правовій системі України та простежити трансляцію правових норм і традицій через правові інститути (підрозділи 1.6, 4.1).

Системно-структурний метод дав змогу розглядати правову спадщину як систему взаємопов'язаних елементів (правових норм, цінностей, інститутів та артефактів), визначивши її роль у формуванні правової ідентичності (підрозділи 2.1, 2.2).

Функціональний метод розглядає правову спадщину як частину правової системи, що забезпечує її розвиток, адаптацію до нових викликів і підтримання правопорядку (підрозділи 2.1, 2.2).

Порівняльно-правовий метод використовувався для аналізу правових традицій різних історичних періодів та їх впливу на сучасну правову систему України (підрозділи 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 3.6, 3.7). Цей метод дозволив виявити специфіку української правової спадщини на різних етапах розвитку, визначити вплив інших держав і окреслити її унікальні риси у порівнянні з іншими правовими системами (підрозділи 3.3, 4.4).

Історико-правовий метод дозволив простежити еволюцію правової спадщини України та визначити, як правові традиції, цінності та інститути (різних історичних епох) впливали на формування сучасної правової системи України (підрозділи 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 3.6, 3.7).

Соціологічний метод дозволив проаналізувати правову свідомість і культуру сучасного суспільства, виявити вплив соціальних змін на правову спадщину, її роль у формуванні національної ідентичності та зміцненні правопорядку (підрозділи 3.1, 3.4, 4.1, 4.3).

Формально-логічний метод був використаний для формулювання понять та аналізу правових категорій, що стосуються правової спадщини, а також для обґрунтування визначень і класифікацій, пов'язаних з правовими нормами, традиціями та артефактами (підрозділи 1.3, 3.5).

Науково-теоретичне підґрунтя дослідження склали наукові праці вітчизняних і зарубіжних фахівців у галузі загальної теорії держави і права, історії держави і права, порівняльного правознавства, філософії права, інших галузевих правових наук.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертаційне дослідження є одним із перших комплексних студій, де з використанням сучасних наукових праць і методів наукового пізнання визначено теоретико-правові засади правової спадщини у формуванні українського права. За результатами проведеної роботи, особисто здобувачем запропоновано і сформульовано нові наукові положення та висновки. Основні з них такі:

уперше:

з'ясовано значення правової спадщини у формуванні українського права (вузьке і широке). У вузькому значенні формування українського права розуміється як процес нормативного оформлення вкорінених у національну свідомість правових смислів, котрі втілені у принципах, цінностях, досвіді тощо (що реалізуються у житті завдяки нормативному факту — своєрідному «акту перетину» між історично зумовленою традицією та сучасною правотворчістю). У широкому значенні формування українського права постає як поступовий і багаторівневий процес еволюції національного права на основі правової спадщини, у межах взаємодії внутрішньої та зовнішньої правових традицій;

обґрунтовано виокремлення форм трансляції правової спадщини (нерефлексивну та рефлексивну), в межах яких виявляються гібридні механізми трансляції. В нерефлексивній формі: внутрішня правова традиція та правовий менталітет; у рефлексивній формі: зовнішня правова традиція, юридична наука, правотворча діяльність, правоінтерпретаційна діяльність; а також виокремлено гібридні механізми трансляції, які функціонують в межах обох форм, а саме правову поведінку та правові інститути;

сформульовано розуміння правової спадщини дохристиянського періоду як цілісної системи цінностей, норм і обрядових практик (ритуалів), що втілені у регулятивних механізмах (колективне самоврядування, звичаєве право, ранні

міжнародно-договірні практики та сакральне уявлення справедливості). Вони кристалізувалися на основі язичницького світогляду, громадсько-родових звичаїв, завдяки яким утверджувалася колективна відповідальність і єдність моральних і правових приписів, забезпечуючи формування фундаменту української правової системи задовго до запровадження християнства;

надано визначення правового артефакту як первинної одиниці правової спадщини, що має знакову форму та виконує репрезентативну функцію, фіксуючи й передаючи правові смисли у вигляді норм, принципів права, правових цінностей;

визначено правову матрицю як концептуальну модель, що дає змогу структурно та функціонально охопити триєдність елементів правової системи (в широкому сенсі): правової культури, правової спадщини та правових традицій. Її віссю постає правова ідентичність, котра є інтегрованим відображенням правових цінностей, історично сформованого правового досвіду й соціокультурних особливостей, утілених у сучасній правовій реальності;

надано визначення зовнішньої та внутрішньої правових традицій розвитку українського права, згідно з яким внутрішня правова традиція – це історично сформований правовий континуїтет, що виражає процес становлення, збереження та трансформації локальних та загальнонаціональних правових звичаїв, інститутів, норм, форм правозастосування та соціокультурних практик саморегуляції, які формувалися в процесі історичного правотворення українського народу та підтримують національну правову ідентичність і спадкоємність національної правової системи; а зовнішня правова традиція – це форма правового впливу, пов'язана із запозиченням, адаптацією зовнішніх правових інститутів, принципів, доктрин у межах національної правової системи, котра сприяє адаптації та пристосовуваності українського права до зовнішніх викликів, що, залежно від моделі взаємодії з внутрішньою правовою традицією, може призводити як до збереження правової самобутності (у випадку гібридизації), так і до її зміни (у випадку домінації);

означено моделі взаємодії зовнішньої та внутрішньої правових традицій. Домінація зовнішньої правової традиції над внутрішньою проявляється тоді, коли правові норми витісняють локальні звичаєві практики в процесі централізації та уніфікації правової системи, що зумовлює формування нових або модернізацію існуючих національних правових інститутів під впливом наднаціональних правових стандартів. Гібридизація передбачає поєднання правових інститутів, принципів і доктрин (запозичених через зовнішню правову традицію) з усталеними елементами внутрішньої правової традиції, що сприяє збагаченню національної правової системи, підвищує її адаптивність і пристосовуваність, а також забезпечує збереження правової самобутності шляхом оновлення та актуалізації традиційних елементів у контексті сучасного правового простору;

виявлено структуру правової спадщини крізь її знакові прояви (правові артефакти, правову традицію, мову права, правове мислення, правосвідомість, образ права), що створюють ієрархічну структуру впливу на правову культуру;

удосконалено:

розуміння права (в контексті інтегративного праворозуміння) як комплексної системи нормативного регулювання суспільних відносин, яка функціонує через правові та державні інститути, відображає ціннісні орієнтири, правові уявлення та правову культуру, виступаючи формалізованим виразом правової спадщини і правової традиції в межах соціокультурного простору певної спільноти;

усвідомлення правової спадщини як багатовимірної системи, котра охоплює сукупність (історично сформованих і успадкованих від попередніх поколінь) правового досвіду, правових артефактів, які слугують фундаментальною основою для підтримки та розвитку національної правової системи, забезпечуючи її стабільність, наступність і закономірність еволюції;

сприйняття правової спадщини України як багатовимірної системи, яка забезпечує закономірність та наступність еволюції українського права шляхом збереження, трансляції та адаптації власної правової спадщини, котра

складається з національних правових традиції, національного правового досвіду, доктринальних ідей, принципів та механізмів правового регулювання, що виникли впродовж різних історичних етапів (періодів) та визначили унікальність української правової ідентичності;

осягнення еволюції українського права як послідовної змінюваності правових явищ, що відбувається під впливом зовнішньої та внутрішньої правових традицій. Цим забезпечується історична наступність і правотворча здатність адаптуватися до суспільних трансформацій, зберігаючи власну цілісність та унікальність;

класифікацію видів правової традиції за класифікаційними критеріями обсягу та характеру впливу на правову систему, на підставі якого пропонується виокремлювати зовнішню правову традицію (яка визначає загальноцивілізаційний вимір права), і внутрішню правову традицію (котра є проявом внутрішньонаціонального виміру права);

розуміння зовнішньої та внутрішньої правових традицій. Внутрішня – це історично обумовлена система правових звичаїв, локальних норм, механізмів правозастосування та соціокультурних практик, що формується у межах національної правової ідентичності, забезпечуючи спадковість, збереження та адаптацію традиційного правового досвіду до сучасних умов. Зовнішня – це історично сформована система правових інститутів, принципів, доктрин, що виникла під впливом цивілізаційних, наднаціональних і міжнародних правових процесів, забезпечуючи модернізацію, адаптацію та уніфікацію правової системи в межах глобального правового простору;

бачення взаємодії зовнішньої та внутрішньої правових традицій як необхідної умови функціонування національної правової системи. Зовнішня правова традиція надає праву системності, формалізує та стандартизує його, забезпечуючи відповідність наднаціональним стандартам. Внутрішня правова традиція, зі свого боку, забезпечує гнучкість правової системи, адаптуючи загальнонаціональні норми до сучасних потреб і зберігаючи історичні правові особливості;

обґрунтування ідеї, що становлення та розвиток правової спадщини є результатом взаємодії зовнішньої та внутрішньої правових традицій, чим забезпечується континуїтет правового розвитку, правова унікальність і здатність до адаптації в сучасних умовах. Відповідно, правова спадщина виступає важливим чинником формування правової ідентичності, забезпечуючи безперервний зв'язок між минулим, теперішнім і майбутнім у праві;

розуміння процесу формування сучасної української правової системи, що залежить від збереження і трансформації правової спадщини;

підходи до класифікації правових артефактів, зокрема їх розподіл на матеріальні та нематеріальні, що дозволило глибше осмислити їхню роль у формуванні правової спадщини та забезпеченні правової наступності;

сприйняття правової ідентичності як центрального ядра правової системи, яка формується на стику взаємодії трьох елементів: правової культури, правової спадщини, правової традиції;

набули подальшого розвитку:

визначення ролі національної правової спадщини у формуванні стійкого підґрунтя для розвитку української правової системи, шляхом утримання правової пам'яті та ціннісного фундаменту, що створює послідовність між правовим минулим і сучасними новаціями;

положення щодо усвідомлення правової традиції як механізму трансляції правової спадщини в щоденну правову практику та провідника для інтеграції європейських стандартів. Завдяки традиціям, правова система, з одного боку, відкривається до нових ідей, а з іншого, зберігає легітимність і національну правову ідентичність;

розуміння трансляції правової спадщини як багаторівневого процесу актуалізації, передавання, адаптації та оновлення історично сформованих правових смислів, що здійснюється в межах конкретного соціокультурного контексту та спрямований на забезпечення спадкоємності й легітимації права;

положення про роль правової спадщини у контексті її впливу на професійну правову культуру.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що викладені в роботі висновки і пропозиції можуть бути використані:

у правотворчій діяльності – з метою вдосконалення законодавства України з урахуванням правової спадщини та її впливу на формування сучасної правової системи;

у науково-дослідній діяльності – для подальших студій правової спадщини через її історичні та сучасні прояви, що дозволить поглибити розуміння української правової культури та її трансформацій в умовах глобалізації;

у правозастосовній діяльності – для підвищення ефективності правозастосування, збереження правових традицій та підвищення правосвідомості серед правозастосовувачів;

у навчальному процесі – під час викладання дисциплін, пов'язаних з історією українського права, порівняльним правознавством та правовою культурою, а також для розробки навчальних посібників, підручників та методичних рекомендацій з відповідних курсів.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження виконано автором самостійно. Наукові результати і висновки отримані дисертантом на підставі власних досліджень. Особистий внесок у публікаціях, виконаних у співавторстві, вказано у списку праць, опублікованих за темою роботи.

У статті «Mediation and the right to a fair trial: legal heritage or anomaly of the legal sphere» (*Amazonia Investiga*. 2024. № 13(79). Р. 165–176) автором досліджено розвиток і функціонування медіації та її узгодження з українськими правовими традиціями.

У статті «Legal anomalies within human rights implementation in court: Ukrainian heritage and perspectives» (*Access to Justice in Eastern Europe*. 2021. № 4(12). Р. 90–103) проведено ретроспективний аналіз правових аномалій (як проявів негативної правової спадщини), пов'язаних із предметом реалізації прав у суді, а також аномалій, що опосередковано впливають на можливість і повноту такої реалізації.

У статті «The categories «legal tradition» and «anomaly of the legal sphere» in the context of regulation of innovations of modern society» (*Amazonia Investiga*, 2020. № 9(25). Р. 411–417) автором обґрунтовано, що розвиток будь-якого суспільства неможливий без використання запозичень минулих історичних епох, що знайшли своє відображення у правовій спадщині.

У статті «Surrogacy as a method of supporting reproductive technologies in Ukraine and a foreign method of its legal regulation» (*Amazonia Investiga*. 2019. № 8(22). Р. 121–128) розглядається феномен сурогатного материнства як динамічного правового інституту, розвиток якого зумовлений трансформацією традиційних уявлень про батьківство, походження дитини та сімейні правовідносини в умовах розвитку допоміжних репродуктивних технологій.

У статті «Естетика сучасного українського права: переосмислення крізь призму правової спадщини» (*Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 45–48) автором доведено, що естетика українського права базується на автентичних цінностях і національній правовій спадщині.

У тезах доповіді «Роль юридичної освіти у формуванні правової еліти та визначенні пріоритетів правового розвитку» (*Модернізація підходів до підготовки наукових кадрів у галузі права : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації*, Київ, 2 січня – 12 лютого 2023 року. С. 91–93) здійснено концептуальне осмислення ролі юридичної науки та освіти в Україні як ключового чинника формування професійної правничої спільноти.

У тезах доповіді «Правова доктрина як джерело права в релігійних правових системах» (The world of modern technologies and inventions : The 4th International scientific and practical conference, Vienna, October 10–13, 2023. Р. 118–121) автором здійснено теоретичне осмислення природи правової доктрини як форми трансформації наукових ідей у складову практичного правозастосування.

Апробація результатів дисертації. Висновки і положення дисертаційного дослідження обговорювалися на кафедрі загальної теорії права та держави Національного університету «Одеська юридична академія».

Підсумки опрацювання проблеми в цілому, окремих її аспектів, сформульовані узагальнення і висновки були оприлюднені на національних та міжнародних конференціях: «Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє» (м. Одеса, 19 травня 2017 р.); «Концептуалізація та використання правової спадщини» (м. Одеса, 26 грудня 2018 р.); «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 17 вересня 2018 р.); «Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції» (м. Одеса, 18 травня 2018 р.); «Тенденції розвитку та правовий образ сучасної держави» (м. Одеса, 20 грудня 2019 р.); «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 17 травня 2019 р.); «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 15 травня 2020); «Розвиток науки і техніки: проблеми та перспективи» (м. Київ, 21 травня 2020 р.); «Organization of scientific research in modern conditions '2020» (Seattle, 2020); «Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України)» (м. Одеса, 17 квітня 2021 р.); «Юриспруденція сьогодні: між апологією і креативністю. Пам'яті професора Ю. М. Оборотова (до 75-річчя від дня народження д.ю.н., професора Ю. М. Оборотова)» (м. Одеса, 17 вересня 2021 р.); «Розвиток сучасного права та держави в юридичній теорії та практиці: матеріали всеукраїнського круглого столу (онлайн), присвяченого 25-річчю Національного Університету «Одеська юридична академія» та 175-річчю Одеської школи права» (м. Одеса, 25 листопада 2022 р.); «Розвиток сучасного права та держави в юридичній теорії та практиці» (м. Одеса, 25 листопада 2022 р.); «Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права)» (м. Одеса, 17 червня 2022 р.); «Модернізація підходів до підготовки наукових кадрів у галузі права: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації» (Київ, 2 січня – 12 лютого 2023 року); «The world of modern technologies and inventions: The 4th International scientific and practical conference»

(Vienna, October 10–13, 2023); «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів ХХІ століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень» (м. Одеса, 19 травня 2023 р.); «Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів» (м. Одеса, 26 квітня 2024 р.);

Публікації. Основні положення дисертації знайшли своє відображення в сорока наукових працях, а саме: у двадцяти одній статті, що опубліковані у фахових наукових українських та зарубіжних виданнях, у вісімнадцятьох надрукованих тезах доповідей (котрі були представлені на міжнародних та національних науково-практичних конференціях і круглих столах), а також у одній публікації, що додатково відображає одержані наукові результати.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці у наукових фахових виданнях України з юридичних наук, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Рязанов М. Ю. Відродження слов'янської правової культури в Україні. *Право і суспільство*. 2015. № 6-2. С. 35–41.
2. Рязанов М. Ю. Нормативи слов'янського права в правовій спадщині України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Т. 1. Вип. 5. С. 42–46.
3. Рязанов М. Ю. Слов'янські традиції становлення Української державності. *Юридичний вісник*. 2015. № 2. С. 241–247.
4. Рязанов М. Ю. Співвідношення понять «правда» та «право» в слов'янській правовій культурі. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 5. С. 214–218.
5. Рязанов М. Ю. Правові артефакти та культурний код права. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 4. С. 46–50.
DOI: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.4.2019.06>
6. Рязанов М. Ю. Правова спадщина у становленні сучасного права. *Юридичний бюлетень*. 2021. Вип. 20. С. 39–44.
DOI: <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2021.20.05>

7. Рязанов М. Ю. Особливості права Запорізької Січі у правовій спадщині України. *Часопис Київського університету права*. 2021. № 2. С. 43–47. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/view/705>

8. Рязанов М. Ю. Юридична наука у формуванні та трансляції правової спадщини. *Публічне право*. 2021. №3 (43). С. 151–157. URL: https://www.publichne-pravo.com.ua/index.php?option=com_content&view=category&id=104&lang=uk&Itemid=483

9. Рязанов М. Ю., Лисенко А. Ю. Естетика сучасного українського права: переосмислення крізь призму правової спадщини. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 45–48. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-1/7>

10. Рязанов М. Ю. Конституційні ідеї народовладдя та прав людини в Україні: правова спадщина української революції 1917–1921. *Право та державне управління*. 2024. № 2. С. 427–433. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.2.57>

11. Рязанов М. Ю. Спадкоємність і правова спадщина: зв'язок у розвитку правової системи. *Право і суспільство*. 2024. № 3. С. 457–462. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.3.70>

12. Рязанов М. Ю. Вплив візантійської правової традиції на становлення українського права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 7. С. 594–596. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-7/142>

13. Рязанов М. Ю. Становлення державно-правових інститутів України: правова спадщина Австро-Угорського впливу. *Право і суспільство*. 2024. № 4. С. 399–404. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.4.56>

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав:

14. Рязанов М. Правові інститути як об'єкти правової спадщини. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2020. № 6 (34). С. 194–199. URL: <https://kelmczasopisma.com/viewpdf/2703>

15. Ryazanov M. Translation of the legal heritage. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2020. № 7 (35). P. 144–149. URL: <https://kelmczasopisma.com/ua/viewpdf/3149>

16. Ryazanov M. Soviet's legal heritage role in the development of ukrainian law. *Krakowskie Studia Małopolskie*. 2021. № 29. P. 172–185. DOI: [10.15804/ksm20211012](https://doi.org/10.15804/ksm20211012)

17. Ryazanov M. Subjects of the legal heritage. *Reality of Politics. Estimates – Comments – Forecasts*. 2021. № 15. P. 34–43. URL: <https://www.cceol.com/search/journal-detail?id=1717>

Статті у періодичних виданнях, включених до категорії «А» Переліку наукових фахових видань України та у закордонних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus

18. Boichenko E., Ziatina D., Karakhanian K., Chuvakova H., Ryazanov M. Surrogacy as a method of supporting reproductive technologies in Ukraine and a foreign method of its legal regulation. *Amazonia Investiga*. 2019. № 8 (22). P. 121 – 128. URL: <https://www.amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/34>

19. Chuvakov O., Ryazanov M., Chuvakova H., Pavlova T. The categories «legal tradition» and «anomaly of the legal sphere» in the context of regulation of innovations of modern society. *Amazonia Investiga*. 2020. № 9 (25). P. 411–417. URL: <https://www.amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/1087>

20. Ryazanov M., Chuvakova H., Piliuk S. Legal anomalies within human rights implementation in court: Ukrainian heritage and perspectives. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2021. № 4 (12). P. 90–103. DOI: <https://doi.org/10.33327/AJEE-18-4.4-n000086>

21. Shmyndruk, O., Chuvakova, H., Ryazanov, M., Petrenko, N., & Pleniuk, M. Mediation and the right to a fair trial: legal heritage or anomaly of the legal sphere. *Amazonia Investiga*. 2024. № 13 (79). P. 165–176. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2024.79.07.13>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

22. Рязанов М. Ю. Морфологія правової культури. *Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє* : матеріали Міжнар. наук.–практ. конф. м. Одеса, 19 трав. 2017 р. : у 2 т. / Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.», Півден. регіон. центр НАПрН України; відп. ред. Г. О. Ульянова; передм. С. В. Ківалова. Одеса : Гельветика, 2017. Т. 1. С. 61–64.

23. Рязанов М. Ю. Правова спадщина як складова правової культури. *Концептуалізація та використання правової спадщини* : матеріали Всеукр. круглого столу м. Одеса, 26 груд. 2018 р. / Нац. ун-т «Одеська юрид. акад.», каф. загальнотеорет. юриспруденції. Одеса, 2018. С. 7–11.
URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/11604>

24. Рязанов М. Ю. Правовий розвиток: наступність як умова правового прогресу. *Правове життя сучасної України* : матеріали Міжнар. наук.–практ. конф. м. Одеса, 17 верес. 2018 р. / за ред. Г. О. Ульянової. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 76–78.

25. Рязанов М. Ю. Поняття та види правової спадщини України. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції* : матеріали Міжнар. наук.–практ. конф. м. Одеса, 18 трав. 2018 р. У 2 т. Т. 1 / відп. ред. Г. О. Ульянова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 112–115.

26. Рязанов М. Ю. Артефакти правової сфери та державності. *Тенденції розвитку та правовий образ сучасної держави* : матеріали міжнар. круглого столу онлайн м. Одеса, 20 груд. 2019 р. Одеса : НУ «ОЮА», 2019. С. 26–30.
URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12209/Матеріали%20Круглого%20Столу%20ТЕНДЕНЦІЇ%20РОЗВИТКУ%20ТА%20ПРАВОВИЙ%20ОБРАЗ%20СУЧАСНОЇ%20ДЕРЖАВИ1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

27. Рязанов М. Ю. Семіотичність правової спадщини. *Правове життя сучасної України* : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.–практ. конф. м. Одеса, 17 трав. 2019 р. / відп. ред. Г. О. Ульянова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2019. Т. 1. С. 74–78.
URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12209/Матеріали%20К>

28. Рязанов М. Ю. Велика та мала традиції у правовій спадщині України. *Правове життя сучасної України* : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.–практ. конф. м. Одеса, 15 трав. 2020 р. / відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса : Гельветика, 2020. Т. 1. С. 83–86.

29. Рязанов М. Ю. Професійна культура юристів: поняття та розвиток. *Розвиток науки та техніки: проблеми і перспективи* : збірник тез Всеукр. наук.–практ. інтернет-конф. з нагоди Дня науки–2020 в Україні м. Київ, 21 травня 2020 р. 2020. С. 303 – 306. URL: https://ndi.mvs.gov.ua/files/pdf/Zbirnyk_Den_Nauky_2020.pdf

30. Ryazanov M. U. Legal traditions as the mean of transmission the legal heritage. *Organization of scientific research in modern conditions '2020: conference proceedings*. Seattle: KindleDP, 2020. P. 572–576. DOI: 10.30888/979–865–1656–02–8.0.

31. Рязанов М. Ю. Артефактність правової спадщини. *Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України)* : у 2 т. матеріали Міжнар. наук.–практ. конф. / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Т. 1. С. 46–49.

32. Рязанов М. Ю. Правова спадщина: питання інтерпретації. *Юриспруденція сьогодні: між апологією і креативністю* : матеріали Міжнар. наук.–практ. конф. м. Одеса, 17 верес. 2021 р. / Нац. ун-т «Одеська юрид. акад.»; за заг. ред. А. Ф. Крижановського. Одеса : Фенікс, 2021. С. 119 – 122. DOI: 10.32837/11300.16010

33. Рязанов М. Ю. Морфологічний аналіз правової спадщини. *Розвиток сучасного права та держави в юридичній теорії та практиці* : матеріали всеукр. круглого столу онлайн, присвяч. 25-річчю Нац. ун-ту «Одеська юрид. акад.» та 175-річчю Одеської школи права м. Одеса, 25 листоп. 2022 р. Одеса : Нац. ун-т «ОЮА», 2022. С. 17-22. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/22653>

34. Рязанов М. Ю. Юридична наука і трансляція правової спадщини. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття* : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.–практ. конф. м. Одеса, 17 черв. 2022 р. / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 1. С. 74–77. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a252c3d0-3baf-47ef-af07-ca312aa8b0f8/content>

35. Рязанов М. Ю., Чувакова Г. М. Роль юридичної освіти у формуванні правової еліти та визначенні пріоритетів правового розвитку. Модернізація підходів до підготовки наукових кадрів у галузі права : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, Київ, 2 січня – 12 лютого 2023 року. Одеса : Видавничий дім «Гельветика» С. 91–93. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi71/0051728.pdf>

36. Рязанов М. Ю. Архетипи української правової культури у формуванні української правової самобутності. *Трансформація правових систем в умовах збройних конфліктів* : матер. круглого столу м. Одеса, 10 лют. 2023 р. / НУ «ОЮА», каф. міжнар. та європ. права. Одеса : НУ «ОЮА», 2023. С. 94–97. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/a1eb4855-b982-4331-9be4-80ac16ab6cc3>

37. Ковбасюк С. В., Рязанов М. Ю., Чувакова Г. М. Правова доктрина як джерело права в релігійних правових системах. *The world of modern technologies and inventions* : The 4th International scientific and practical conference, Vienna, October 10–13, 2023. Vienna : Austria. International Science Group, 2023. Р. 118–121. DOI: 10.46299/ISG.2023.2.4

38. Рязанов М. Ю. Нормативний та процесуальний аспекти правової спадщини: антропологічний підхід. *Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень* : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.–практ. конф. м. Одеса, 19 травня 2023 р. / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. Т. 1. С. 57–59.

39. Рязанов М. Ю. Спадкоємність і правова спадщина: зв'язок у розвитку правової системи. *Європейські орієнтири розвитку України: науково–практичний вимір в умовах воєнних викликів* : матеріали Міжнар. наук.–практ. конф. м. Одеса, 26 квітня 2024 р. / НУ «ОЮА»; за заг. ред. С. В. Ківалова; відп. за вип. М. Р. Аракелян. Одеса : Фенікс, 2024. С. 101–103. URL: <https://hdl.handle.net/11300/28143>

Опубліковані праці, що додатково відображають наукові результати дисертації:

40. Рязанов М. Ю. Концептуалізація слов'янського права у сучасних юридичних дослідженнях // Креативність загальнотеоретичної юриспруденції : монографія / Ю. М. Оборотов, В. В. Завальнюк, В. В. Дудченко [та ін.] ; за ред. Ю. М. Оборотова. Одеса : Фенікс, 2015. С. 206–222.

Характеристика особистості здобувача. Рязанов Михайло Юрійович народився 01 січня 1985 року у м. Одеса, Одеська область.

Освіта:

З 01.09. 2002 року до 30.07.2006 року здобував вищу юридичну освіту на денній формі навчання за кваліфікаційним рівнем «бакалавр права» в Одеській національній юридичній академії (місцезнаходження: 65009, м. Одеса, вул. Академічна, 2) за спеціальністю 6.060100 – Правознавство.

31.07.2006 року отримав диплом бакалавра юриста з відзнакою СК № 30550704, виданий Одеською національною юридичною академією.

З 01.09.2006 року по 03.07.2007 року здобував вищу юридичну освіту на денній формі навчання за кваліфікаційним рівнем «магістр права» в Одеській національній юридичній академії (місцезнаходження: 65009, м. Одеса, вул. Академічна, 2) за спеціальністю 8.060101 – Правознавство.

03.07.2007 року отримав диплом магістра права з відзнакою СК № 32905038, виданий Одеською національною юридичною академією.

З 01.10.2016 року по 29.03.2019 рік здобував вищу освіту на заочній формі навчання за кваліфікаційним рівнем «магістр публічного управління та

адміністрування» в Одеській національній юридичній академії (місцезнаходження: 65009, м. Одеса, вул. Академічна, 2) за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування».

29.03.2019 року отримав диплом магістра публічної служби та адміністрування з відзнакою М19 № 060028, виданий Національним університетом «Одеська юридична академія».

04.07.2013 року отримав диплом кандидата наук ДК № 015027, виданий Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України на підставі рішення Атестаційної колегії від 04.07.2013 року, яким було присуджено науковий ступінь кандидата юридичних наук із спеціальності 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень.

23.10.2018 року отримав атестат доцента АД № 001349, виданий Міністерством освіти і науки України на підставі рішення Атестаційної колегії від 23 жовтня 2018 року, присвоєно вчене звання доцента кафедри загальнотеоретичної юриспруденції.

У 2018 році вступив на навчання до Відділу аспірантури та докторантури Національного університету «Одеська юридична академія» для здобуття наукового ступеня доктора наук зі спеціальності 081 «Право», тема дисертації «Правова спадщина у формуванні українського права».

У 2021 році завершив навчання у Відділі аспірантури та докторантури Національного університету «Одеська юридична академія».

Інформація про підвищення кваліфікації:

У період з 2 січня по 12 лютого 2023 році проходив підвищення кваліфікації за програмою «Модернізація підходів до підготовки наукових кадрів у галузі права» м. Київ, Центр українсько-європейського наукового співробітництва. Навчальне навантаження становить 180 годин – 6 кредитів. Свідоцтво № ADV-020151-LSI від 12.02.2023 р.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертаційна робота «Правова спадщина у формуванні українського права» написана грамотною науковою українською мовою, стиль викладу матеріалів досліджень, наукових положень,

висновків і рекомендацій забезпечує доступність їх сприйняття.

Відповідність дисертації вимогам Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук. Дисертація відповідає вимогам передбаченим п. п. 7, 9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук затвердженого постановою кабінету міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197.

Вимоги академічної доброчесності дотриманні у повному обсязі, наявний висновок автоматизованої системи StrikePlagiarism – позитивний.

Оцінка відповідності дисертації встановленим вимогам з урахуванням наукової та громадської характеристики здобувача.

Рязанов Михайло Юрійович відзначається визначними рисами характеру та високим рівнем професійної майстерності, серед яких особливо виокремлюються нестандартне мислення, креативність, патріотизм і відданість своїй справі. Завдяки цим якостям він зумів вдало поєднувати інтенсивну професійну діяльність із роботою над дисертаційним дослідженням, що в умовах воєнного стану стало справжнім викликом. Незважаючи на труднощі, він зберіг вірність своєму обраному шляху, демонструючи цілеспрямованість, витривалість і відповідальність.

Якість підготовки дисертаційного дослідження в умовах жорстких соціально-політичних реалій підтверджує його здатність досягати високих результатів, освоюючи новий професійно-науковий рівень. Це свідчить про значний потенціал для подальшого розвитку та готовність спрямовувати свої знання й навички на благо обраної справи та в інтересах України.

Представлена дисертація є завершеним монографічним дослідженням та відповідає вимогам чинного законодавства.

Загальний висновок. Враховуючи вищенаведене, вважаємо, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів, дисертація Рязанова Михайла Юрійовича на тему «Правова спадщина у формуванні українського права», відповідає галузі знань 08 «Право», вимогам Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня

доктора наук затвердженого постановою кабінету міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197, наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), Положення про спеціалізовану вчену раду з присудження наукового ступеня доктора наук, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 13 грудня 2021 року № 1359 та **рекомендується до захисту на здобуття ступеня доктора наук** з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень.

Учасники засідання кафедри загальної теорії права та держави Національного університету «Одеська юридична академія», на якому відбулася публічна презентація здобувачем наукових результатів дисертації та її обговорення, шляхом відкритого голосування одноголосно рекомендували дисертацію Рязанова Михайла Юрійовича, до попереднього розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді Д 41.086.06 Національного університету «Одеська юридична академія» з правом прийняття до розгляду та проведення захисту на здобуття наукового ступеня доктора наук з галузі знань 08 «Право».

У результаті проведеної наукової експертизи дисертації Рязанова Михайла Юрійовича на тему «Правова спадщина у формуванні українського права»

ПОСТАНОВИЛИ:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів докторської дисертації Рязанова Михайла Юрійовича, на тему «Правова спадщина у формуванні українського права».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів, дисертація Рязанова Михайла Юрійовича відповідає галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень та вимогам Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук затвердженого постановою кабінету міністрів України від 17 листопада

2021 р. № 1197, наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), Положення про спеціалізовану вчену раду з присудження наукового ступеня доктора наук, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 13 грудня 2021 року № 1359.

3. Результати голосування присутніх на засіданні кафедри загальної теорії права та держави Національного університету «Одеська юридична академія» та проведення розширеного фахового семінару для апробації докторської дисертації: за – одноголосно; проти – немає; утримались – немає.

4. Рекомендувати дисертацію Рязанова Михайла Юрійовича на тему «Правова спадщина у формуванні українського права» до попереднього розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді Д 41.086.06 Національного університету «Одеська юридична академія» з правом прийняття до розгляду та проведення захисту на здобуття наукового ступеня доктора наук з галузі знань 08 «Право».

Рецензенти:

Д.ю.н., професор

Володимир ЗАВАЛЬНЮК

Д.ю.н., професор

Ніна АНІЩУК

Д.ю.н., професор

Ольга МЕЛЬНИЧУК

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ